

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ŽUPANIJA ZAPADNOHERCEGOVAČKA
GRAD LJUBUŠKI
GRADONAČELNIK

**DOKUMENT OKVIRNOG PRORAČUNA GRADA LJUBUŠKOG
ZA RAZDOBLJE 2025.-2027. GODINA**

Ljubuški, lipanj 2024.godine

SADRŽAJ

- 1.Uvod
- 2.Makroekonomske pretpostavke i prognoze
- 3.Ekonomski rast
- 4.Vanjskotrgovinska robna razmjena
- 5.Tržište rada
- 6.Inflacija u BiH
- 7.Srednjoročna fiskalna strategija
8. Prihodi proračuna Grada Ljubuškog
9. Rashodi proračuna Grada Ljubuškog

Na temelju članka 65. Zakona o organizaciji tijela uprave u Županiji Zapadnohercegovačkoj ("Narodne novine ŽZH", broj: 9/06 i 6/20) i članka 132. Statuta Grada Ljubuškog ("Službeni glasnik Grada Ljubuškog", broj: 6/19), a u skladu sa člancima 15., 16., 17. i 18. Zakona o proračunima u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj: 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19, 99/19 i 25a/22) i člankom 16. Zakona o proračunima u Županiji Zapadnohercegovačkoj ("Narodne novine ŽZH", broj: 30/20 i 41/23), Gradonačelnik donosi

DOKUMENT OKVIRNOG PRORAČUNA GRADA LJUBUŠKOG ZA RAZDOBLJE 2025.-2027. GODINA

I Uvod

U skladu sa Zakonom o proračunima u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj: 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19, 99/19 i 25a/22) i Zakonom o proračunima u Županiji Zapadnohercegovačkoj ("Narodne novine ŽZH", broj: 30/20 i 41/23) izrađen je Dokument okvirnog proračuna Grada Ljubuškog (u daljnjem tekstu: DOP) koji je dio pristupa Srednjoročnog okvira rashoda za 2025.-2027. godinu. Dokument okvirnog proračuna za razdoblje 2025.-2027. godina izlaže fiskalnu strategiju i proračunske planove za sljedeće tri godine i ima za cilj razviti bolji strateški temelj za pripremu proračuna, odnosno, DOP predstavlja preliminarni okvirni nacrt proračuna za 2025. godinu, te daje predviđanja za 2026.-2027. godinu.

Izrada Dokumenta okvirnog proračuna za razdoblje od tri godine je zakonska obaveza na svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini.

Trogodišnje planiranje proračuna je obveza svih korisnika proračunskih sredstava, a što je u skladu sa članom 17. Zakona o proračunima u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Služba za riznicu, računovodstvo i financije predlaže Gradonačelniku;

-usvajanje ovog dokumenta, što predstavlja prvu fazu u proračunskom procesu za promatrano razdoblje;
-odobranje predložene ukupne gornje granice ukupnog proračuna za narednu godinu i okvirne iznose za naredne dvije godine.

II Makroekonomske pretpostavke i prognoze

Srednjoročna makroekonomska prognoza obuhvaća analizu makroekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini koje je izradila Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP), makroekonomsku prognozu Federalnog zavoda za programiranje razvoja, Odjeljenja za makroekonomsku analizu Uprave za indirektno oporezivanje (OMA), podataka Agencije za statistiku, i ostalih relevantnih institucija. Osnovna pretpostavka projiciranog rasta u BiH se tiče ekonomskih kretanja u okruženju i to prije svega u smislu promjena izvozne tražnje, te inozemnog financiranja finalne potrošnje i investicija. Unutarnje pretpostavke podrazumijevaju uobičajenu razinu političke stabilnosti, uz postepeno poboljšanje poslovnog okruženja. Osnovni scenarij

podrazumijeva aranžman sa MMF-om koji bi pored direktnog utjecaja na proračune trebao otvoriti vrata drugih međunarodnih financijskih institucija u cilju financiranja povećanja javnih radova. S druge strane, uspješna realizacija tog aranžmana u velikoj mjeri ograničava planiran rast javne potrošnje i javnih rashoda uopće. Rast je također planiran uz pretpostavku odsustva elementarnih nepogoda u smislu poplava ili suša koje bi mogle značajno utjecati na poljoprivrednu proizvodnju, te proizvodnju električne energije. Konačno, projekcija podrazumijeva povećanje svjetskih cijena koje bi pored porasta cijena bh izvoza i uvoza trebalo zaustaviti deflaciju iz prethodnog razdoblja.

III Ekonomski rast

Ekonomski oporavak Bosne i Hercegovine nakon globalne pandemije bio je relativno dobar što potvrđuje stopa realnog ekonomskog rasta od 7,2% u 2021. godini. Međutim, trend ekonomskog oporavka nije dugo potrajao obzirom da je u 2022. godini došlo do sukoba u Ukrajini koji se dosta negativno odrazio kako na globalna ekonomska kretanja tako i na Bosnu i Hercegovinu. Naime, energetska kriza koja je nastupila u prvoj polovini 2022. godine dovela je do jačanja inflatornih pritisaka što je znatno usporilo rast ekonomske aktivnosti u glavnim trgovinskim partnerima, te samim tim i ekonomski rast u Bosni i Hercegovini. Tako su registrirane stope ekonomskog rasta u 2022. godini iznosile 3,5% u EU, te 3,8% u Bosni i Hercegovini. Slabljenje ekonomskog rasta u vanjskom okruženju sa jedne, i trend rasta cijena roba i usluga sa druge strane rezultati dodatnim usporavanjem privredne aktivnosti u zemlji tako da je projekcija DEP-a u osnovnom scenariju da bi stopa ekonomskog rasta u 2023. godini trebala iznositi oko 2%, dok projekcija prosječne stope ekonomskog rasta za programski period 2024-2026. godina iznosi 3,1%. Međutim, trenutno raspoloživi statistički pokazatelji, kao i projekcije međunarodnih institucija ukazuju na to da je u međuvremenu došlo do dodatnog usložnjavanja okolnosti u svijetu što bi se moglo odraziti kako na globalni ekonomski rast, tako i rast u Bosni i Hercegovini. Uslijed povećanja percepcije rizika u vanjskom okruženju koje je veoma bitno za ekonomska kretanja u zemlji, pripremljen je alternativni scenarij za Program ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine. Prije samog predstavljanja alternativnog scenarija potrebno je imati u vidu da je tokom prethodnih godina eksterno okruženje (prije svega zemlje EU) kroz trgovinske i kapitalne tokove predstavljali glavnu strukturalnu odrednicu većine ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini. Tako je DEP u okviru alternativnog scenarija, a uslijed povećanja rizika u vanjskom okruženju revidirala projekcije ekonomskog rasta za period 2023.-2026. godina.³² Prema projekcijama iz alternativnog scenarija projicirana stopa ekonomskog rasta je niža za oko 0,7 p.p u odnosu na osnovni scenarij. Naime, dešavanja u međunarodnom okruženju bi usporila i produžila planirani ekonomski oporavak zemlje u srednjem roku 2024-2026. godina. Pretpostavka je da bi Bosna i Hercegovina dosta teže ostvarila ekonomski rast od vremena prije izbijanja pandemije Covid 19 (oko 3% na godišnjem nivou), a približavanje potencijalnom nivou BDP-a bi bilo prolongirano. Uslijed visokog nivoa trgovinske integracije sa zemljama EU, niži nivo izvozne tražnje doveo bi do sporijeg oporavka izvoza, nižeg nivoa proizvodnje i samim tim bi pogodio agregatnu ponudu Bosne i Hercegovine. S druge strane, slabljenje ekonomske aktivnosti u eksternom okruženju nesumnjivo bi dovelo do sporijeg oporavka domaće agregatne tražnje, jer bi niži nivo proizvodnje usporio planirana povećanja zaposlenosti i plata, što bi uz slabiji priliv doznaka građana iz inostranstva oslabilo raspoloživi dohodak građana odnosno privatnu potrošnju. Niži nivo ukupne privredne aktivnosti u zemlji bi nesumnjivo doveo do usporavanja očekivanih investicionih ulaganja kako privatnog tako i javnog sektora. S druge strane, prijetnju realizaciji projekcija iz osnovnog scenarija predstavljaju i unutrašnji izazovi odnosno unutrašnji rizici u Bosni i Hercegovini. Unutrašnje rizike predstavljaju složen sistem donošenja odluka i spor tempo provođenja strukturalnih reformi u zemlji. Eventualna kašnjenja u implementaciji mjera fiskalne politike, kao i provođenju općih strukturalnih reformi iz ERP-a mogli bi se negativno odraziti na ukupni ekonomski rast.

Parcijalno provođenje programom predviđenih strukturalnih reformi (poslovno okruženje, tržišta rada, obrazovanja, tržišta energije - zelene tranzicije, transportne infrastrukture) kao i migracije mladog i obrazovanog stanovništva nesumnjivo bi rezultiralo smanjenjem produktivnosti i sporijim rastom BDP-a od projekcijskog u osnovnom scenariju.

IV Vanjskotrgovinska robna razmjena

S obzirom da su kretanje, obujam i struktura robne razmjene od velikog značaja za zemlju i da ovise o različitim faktorima, epidemiološka situacija u zemlji i okruženju predstavljala je glavnu determinantu kretanja vanjskotrgovinske razmjene BiH u razdoblju šoka Covid-19, odnosno u 2020. godini praćena pokidanim lancima opskrbe i usporenim ekonomskim rastom. Kako je ovaj šok prekinuo kontinuitet na svim poljima ekonomskog razvoja, analizom nije prikazana višegodišnja vremenska serija vanjskotrgovinske razmjene koja bi obuhvatala ovu godinu. Poboljšanjem gospodarske aktivnosti u 2021. godini i saniranjem globalnih ekonomskih posljedica nakon epidemije, poboljšana je i vanjskotrgovinska razmjena BiH te je ista godina bila godina oporavka i stabilizacije gospodarskih kretanja. Tako je, u odnosu na 2021. godinu, 2023. godina zabilježila rast obujma vanjskotrgovinske razmjene. Sa financijskog aspekta, rast cijena koji je nastao tijekom 2022. godine i zadržao razinu cijena tijekom 2023. godine, odnosno visoke stope inflacije, uzrokovale su povećanje u obujmu razmjene. Razinu rasta obujma razmjene treba vezati za rast cijena, a ne za povećanje fizičkog izvoza i uvoza. Početak rata između Rusije i Ukrajine koncem veljače 2022. godine, prouzročio je povećanje cijena roba i usluga (posebno energenata) na svjetskom tržištu što je rezultiralo povećanjem vrijednosti vanjskotrgovinske razmjene u BiH u istoj godini. Iako je došlo do stabilizacije poremećaja s početka 2022. godine, u 2023. godini je zabilježen pad obujma vanjskotrgovinske razmjene u odnosu na prethodnu godinu kao rezultat smanjenja potražnje i pada gospodarskih aktivnosti na razini EU koja je ključni partner gospodarstvu BiH. Faktori kao što su pogoršanje međunarodnog okruženja, geopolitičke tenzije, smanjena potražnja za energentima zbog rasta cijena, zelena tranzicija, monetarna stezanja i drugi, utjecali su na smanjenje uvoza i izvoza. Podaci robne razmjene zemlje sa inozemstvom za 2023. godinu pokazuju kako je uvoz i dalje znatno veći od izvoza.

Također, na vanjskotrgovinsku razmjenu je utjecala visoka referentna 2022. godina, kada su se desile tržišne neravnoteže i umjetno povećanje potražnje na tržištu energenata. Dovođenjem tržišta energenata u realne okvire, odnosno stabilizacijom, došlo je do smanjenja potražnje, što je za posljedicu imalo smanjenje ukupnog izvoza u 2023. godini.

U 2023. godini je bilo određenog smanjenja izvoza, ali je došlo i do smanjenja uvoza u odnosu na prethodnu godinu. Uvoz je u 2023. godini manji za 3,0%, dok je izvoz manji za 7,1% u usporedbi sa 2022. godinom. U odnosu na 2021. godinu uvoz je u 2023. godini veći za 28,6%, a izvoz za 17,0%. Pokrivenost uvoza izvozom u 2023. godini na godišnjoj razini iznosi 60,1% i manja je za 2,6 p.b., dok je vanjskotrgovinski deficit veći za 3,8% u odnosu na 2022. godinu. S obzirom na konstantan rast cijena roba i usluga na svjetskom tržištu, kao i na činjenicu da BiH više uvozi nego što izvozi, dolazi do povećanja vanjskotrgovinskog deficita u zemlji

V Tržište rada

U Bosni i Hercegovini je krajem prosinca 2023. godine bilo 343.500 osoba na evidencijama zavoda i službi zapošljavanja. U odnosu na prethodni mjesec broj nezaposlenih osoba je manji za 1.166 osoba ili 0,34%. Od ukupnog broja osoba koje traže zaposlenje, 200.672 ili 58,42% su žene. U odnosu na isti period prošle godine nezaposlenost u BiH je manja za 10.823 osobe ili 3,06%.

Nezaposlenost se smanjila u Federaciji BiH za 496 osoba (0,18%), u Republici Srpskoj za 561 osobu (0,95%) i u Brčko distriktu BiH za 109 osoba (0,84%), saopćeno je iz Agencije za rad i zapošljavanje BiH.

Struktura osoba koja traže zaposlenje, zaključno sa 31.12.2023. godine je sljedeća:

- NKV 100.103 ili 29,14%, od toga 40.455 (28,18%) muškaraca i 59.648 (29,72%) žena;
- PKV-NSS 5.161 ili 1,50%, od toga 2.461 (1,71%) muškarac i 2.700 (1,35%) žena;
- KV 107.616 ili 31,33%, od toga 55.796 (39,07%) muškaraca i 51.820 (25,82%) žena;
- VKV 897 ili 0,26%, od toga 718 (0,50%) muškaraca i 179 (0,09%) žena;
- SSS 96.678 ili 28,14%, od toga 33.532 (23,48%) muškarca i 63.146 (31,47%) žena;
- VŠS 5.340 ili 1,55%, od toga 1.833 (1,28%) muškarca i 3.507 (1,75%) žena;
- VSS 27.705 ili 8,07%, od toga 8.033 (5,62%) muškarca i 19.672 (9,80%) žene.

U prosincu je brisano ukupno 18.320 osoba sa evidencija službi zapošljavanja, od čega je 8.930 žena. Od ovog broja zaposleno je 6.981 osoba, od čega 3.629 žena.

Istovremeno je za 8.993 osobe pretao radni odnos, od čega 4.300 žena. Poslodavci su u ovom periodu prijavili potrebe za zapošljavanjem 5.667 novih radnika, saopćeno je iz Agencije za rad i zapošljavanje BiH.

Prema podacima Agencije za statistiku BiH, u novembru 2023. godine broj zaposlenih osoba u BiH iznosio je 854.680, a od toga je 385.993 žene. U odnosu na oktobar 2023. godine broj zaposlenih osoba se povećao za 0,2%, a broj zaposlenih žena se također povećao za 0,2%.

Stopa registrirane nezaposlenosti za novembar 2023. godine iznosila je 28,7% i u odnosu na oktobar 2023. godine manja je za 0,1 postotni poen.

Za razdoblje od srpnja do prosinca 2023. godine prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenome u pravnim osobama u BiH iznosila je 1 282 KM, a za isto razdoblje 2022. godine iznosila je 1 159 KM. Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća u drugom polugodištu 2023. godine u odnosu na drugo polugodište prethodne godine se povećala za 10,6%. Za razdoblje od siječnja do lipnja 2023. godine prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenome u pravnim osobama iznosila je 1 244 KM. Povećanje prosječne mjesečne isplaćene neto plaće u drugom polugodištu 2023. godine u odnosu na prvo polugodište 2023. godine iznosilo je 3,1%. U 2023. godini prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenome u pravnim osobama iznosila je 1 263 KM, što pokazuje da se prosječna mjesečna neto plaća u 2023. godini povećala za 12,5% odnosu na 2022. godinu.

Prosječan broj nezaposlenih prema registriranim podacima po županijama FBiH

Nezaposleni - prosjek	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Unsko - sanski	42.485	39.495	35.838	34.806	34.194	31.060
Posavski	4.905	4.566	4.093	4.253	4.171	3.902
Tuzlanski	87.103	80.989	75.461	77.112	73.295	68.973
Zeničko - dobojski	63.828	59.380	55.674	56.527	54.543	50.936
Bosansko - podrinjski	3.603	3.178	3.095	3.363	3.297	3.006
Srednjobosanski	41.313	35.495	33.303	34.312	33.961	31.236
Hercegovačko - neretvanski	34.023	30.652	29.221	31.537	30.639	27.975
Zapadnohercegovački	11.226	10.702	10.549	10.980	11.035	10.635
Kanton Sarajevo	67.118	63.649	59.570	62.266	60.287	56.352
Kanton 10	8.282	7.503	6.766	6.245	6.258	5.836
Federacija BiH	357.971	335.610	313.570	321.581	311.679	289.911

Izvor: (Federalni zavod za statistiku, 2022)

Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

VI Inflacija u BiH

Cijene proizvoda i usluga za osobnu potrošnju u BiH u studenome lani u prosjeku su bile niže za 0,1% u odnosu na listopad, dok je godišnja inflacija iznosila 1,7%, objavila je Agencija za statistiku BiH.

Alkoholna pića i duhan u studenome su u prosjeku bili skuplji za 0,1% u odnosu na listopad, stanovanje i režijski troškovi za 0,5%, namještaj i uređaji za kućanstvo za 0,2%, restorani i hoteli za 0,7%, zdravstvo za 0,3%, za koliko su u prosjeku poskupjela ostala dobra i usluge. Odjeća i obuća u studenome u prosjeku su bile jeftinije za 1,7 % u odnosu na listopad, prijevoz za 1,9% te rekreacija i kultura za 0,1%

U BiH razina cijena u studenome lani u odnosu na isti mjesec prethodne godine bila je viša za 1,7%. Hrana i bezalkoholna pića u prosjeku su bili skuplji za 4,1%, alkoholna pića i duhan za 4,8%, namještaj, uređaji za kućanstvo i redovito održavanje kuće za 5,7%, a zdravstvo za 3,2%. Komunikacije su u prosjeku bile skuplje za 2,2%, rekreacija i kultura za 4,8%, obrazovanje za 2,1%, restorani i hoteli za 7,3%, a ostala dobra i usluge za 8,9%. Prosječan pad cijena zabilježili su: odjeća i obuća za 8,3%, stanovanje i režijski troškovi za 1% te prijevoz za 7,5%. Inflacija je krajem 2022. dosegla rekordnih 16,9%. To se drastično odrazilo na život građana BiH jer su za životne namirnice i energente morali izdvajati značajno više novca. Cijene u 2023. nisu oscilirale kao 2022., a došlo je do smanjenja inflacije. U siječnju 2023. stopa inflacije u BiH iznosila je 14,1%, dok je trenutačno godišnja inflacija na 2,1%. U prosincu su bile niže i cijene goriva, za dvadesetak feniga po litri. Uspoređujući cijene pojedinih artikala iz potrošačke košarice, iz izvješća Agencije za statistiku za siječanj i posljednje za listopad evidentan je njihov blagi pad. Iznimka su određeni poljoprivredni proizvodi te goveđe meso i piletina. Kilogram kruha u siječnju 2023. koštao je 4,30, a na kraju listopada 3,50 KM. Jeftiniji su i brašno, maslac i mlijeko, a značajan pad s 4 na 2,80 KM imale su

cijene ulja. S druge strane, cijena junetine porasla je s 18,80 na 19,40 KM, piletine sa 6,30 na 6,70 KM po kilogramu, a skuplji su krumpir, luk...

Prognoze i rast

Inflacija je u listopadu iznosila 2,1%, što predstavlja, navode iz Centralne banke BiH, neočekivano brzo usporavanje u odnosu na prethodne mjesece. - Prosječan rast cijena je značajno različit promatrano po entitetima. Prema podacima za listopad entitetskih agencija za statistiku, u RS-u je zabilježena godišnja inflacija od 3,8%, dok je u FBiH zabilježeno stagniranje cijena od 0,1%, prema čemu je ova stopa inflacije daleko najniža u okružju. Unatoč visokoj osnovici iz prethodne godine, ključni razlog za pad cijena u FBiH dolazi od režijskih troškova, gdje su cijene električne energije, plina i drugih energenata, prema službenim podacima, zabilježile pad od 14,5% na godišnjoj razini. Istodobno, ovaj pododjeljak je zabilježio rast cijena od 4,5% u RS-u – navodi se u procjeni Centralne banke. U 2024. očekuje se da će ukupna inflacija iznositi 2%, a temeljna 4,4%. Dušan Srdić, predsjednik Udruge potrošača "Reakcija" iz Banje Luke, nije optimist kad je riječ o 2024. jer očekivano poskupljenje nafte na iznad 100 dolara za barel dovelo bi do novog vala poskupljenja. - Društveno odgovorne kampanje, ali i mjere poput diferencirane stope PDV-a, smanjenja trošarina na gorivo, zamrzavanja cijena osnovnih životnih namirnica i dalje ostaju ciljevi.

VII Srednjoročna fiskalna strategija

Projekcije javnih prihoda za razdoblje 2025.- 2027. godina usko su vezane za privredne aktivnosti, te utjecaj ključnih makroekonomskih pretpostavki od kojih ovisi razvoj. U Federaciji BiH javni prihodi na temelju poreza, taksi, naknada, doprinosa i drugih prihoda ostvaruju se, prikupljaju i raspoređuju prema važećim propisima na teritoriji Federacije BiH, a služe za financiranje funkcija Federacije, kantona, jedinica lokalne samouprave i Upravitelja cesta i ostalih korisnika javnih prihoda. Bosna i Hercegovina je fiskalno decentralizirana zemlja u kojoj svaka razina vlasti samostalno donosi fiskalnu politiku i upravlja javnim financijama.

U 2006. godini je prikupljeno 4,12 mlrd KM neto prihoda od neizravnih poreza na JR UNO. U skoro svim godinama od uvođenja PDV-a zabilježen je rast prikupljenih prihoda na JR UNO. Izuzeci su bile: „krizna“ 2009. godina kada je ostvaren pad prihoda od 9,9%, stagnacija i blaži pad prihoda u 2012. i 2013. godini, te pad u 2020. godini od 9,3% kao posljedica efekata virusa korona. U svim ostalim godinama zabilježen je rast, a najveći je ostvaren u 2021. godini, i to po stopi od 16,7%. U 2023. godini je ostvaren rast prihoda od neizravnih poreza od 7,8% i rekordna nominalna naplata od 2006. godine u iznosu od 8,43 mlrd KM. Konačno, rast naplate u 2023. godini u odnosu na 2006. godinu iznosio je visokih 104,6%. Projektirani iznos neto prihoda od PDV-a u 2024. godini iznosi 6.146,9 mil KM, što je za 10% više od ostvarenja u 2023. godini. Projekcija je zasnovana na historijskoj sezonskoj shemi naplate pojedinih kategorija PDV-a (koja ne uključuje godine sa specifičnostima), te kretanjima i projekcijama makroekonomskih pokazatelja.

Udio prihoda od neizravnih poreza sa JR UNO u BDP-u i ukupnoj potrošnji

u %	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Neizravni porezi / BDP	19,1	19,2	18,1	16,6	18,0	18,2	17,8	17,0	17,5	17,3	17,5	17,3	17,8	17,9	16,7	17,3	17,2	17,2
Neizravni porezi / C	18,8	19,3	18,0	16,6	17,7	17,9	17,6	17,1	17,5	17,9	18,6	18,8	19,7	19,9	18,4	20,2	19,9	20,0

Izvor: Kalkulacija na osnovu podataka UNO, BHAS⁹ i projekcija DEP-a za 2023. godinu (ožujak 2024)

Udio neizravnih poreza sa JR UNO u BDP-u je značajno varirao proteklih godina . Od uvođenja PDV-a (2006) se raspon ovog pokazatelja kretao od 16,6% (minimalna vrijednost, 2009. godina) do 19,2% (maksimalna vrijednost, 2007. godina). Procjenjuje se da je u 2023. godini iznosio 17,2%. Dinamika neizravnih poreza u BDP-u ovisila je brojnim faktorima: kretanju poreznih stopa i porezne osnovice, efikasnosti naplate poreza, kretanju potrošnje, ali i drugih kategorija bruto društvenog proizvoda (investicije, uvoz i izvoz), koje osim potrošnje utječu na visinu nazivnika ovog pokazatelja.

Udio neizravnih poreza sa JR UNO u ukupnoj potrošnji je također varirao, a od 2014. do 2019. godine imao je neprekidni trend rasta. U 2019. godini je iznosio 19,9%., dok je u 2020. godini opao na 18,4%. U 2021. godini je ponovo narastao na 20,2%, što je maksimum od uvođenja PDV-a. U 2022. godini iznosio je 19,9%, a procjenjuje se da je iznosio 20% u 2023. godini.

Udio neizravnih poreza u BDP-u BiH u razdoblju 2006-2023 razložen na komponente, u skladu sa metodologijom iz OECD analize na proizvod: (1) udjela prihoda od neizravnih poreza u ukupnoj potrošnji i (2) udjela ukupne potrošnje u BDP-u. Može se zaključiti da je udio neizravnih poreza u BDP-u i u potrošnji bio na približno jednakoj razini sve do 2015.g, do kada se udio potrošnje u BDP-u kretao na razini oko visokih 100%. Od 2015. godine je nastupio trend pada udjela potrošnje u BDP-u (sa izuzetkom blagog rasta u 2020. i 2022. godini), a u 2023. godini on je iznosio 86%. Sa padom udjela potrošnje u BDP-u, od 2015.godine je linija udjela neizravnih poreza u potrošnji iznad linije njihovog udjela u BDP-u.

Procjenjuje se da je u 2023. godini udio neizravnih poreza u BDP-u ostao na razini iz prethodne godine i da je iznosio 17,2%. Analizirano prema komponentama iz OECD, stagniranje neizravnih poreza u BDP u 2023. godini kumulativni je rezultat godišnjeg rasta udjela neizravnih poreza u potrošnji za 0,06 p.b., te pada udjela potrošnje u BDP-u za 0,29 p.b.

U 2024. nastavljani su pozitivni trendovi u naplati prihoda od neizravnih poreza. U siječnju i veljači 2024. su ostvarene visoke mjesečne stope rasta od 15,5% i 23,1%, respektivno, tako da je u prva dva mjeseca ostvaren rast neto prihoda od 19,2%. Visoke stope rasta u prva dva mjeseca 2024. dijelom su posljedica tzv. efekta baze. U prvih pet mjeseci 2023. je zabilježena značajno niža naplata prihoda od neizravnih poreza, kao posljedica rata u Ukrajini, visokih isplata povrata PDV-a i prelaska na novi režim plaćanja trošarina na duhanske prerađevine. Niža statistička osnovica rezultira višim mjesečnim stopama rasta u 2024., iako su naplaćenih prihodi u prva tri mjeseca daleko manji od prihoda koji su ostvareni u drugom dijelu 2023. godine.

Prema preliminarnom izvještaju o gotovinskom toku na JR UNO u ožujku 2024. neto naplata je bila veća za 9 mil KM u odnosu na neto naplatu u istom mjesecu 2023., odnosno za 1,4%. Usporavanje stope rasta u ožujku je posljedica povećanih isplata povrata PDV-a u tom mjesecu.

Skromniji rast naplate u ožujku imao je za posljedicu usporavanje rasta kumulativne naplate. Na razini prva tri mjeseca 2024. neto naplata je bila veća za 239,5 mil KM u odnosu na isto razdoblje 2023, odnosno za čak 12,8%.

Rastući trend naplate prihoda od neizravnih poreza u prvom kvartalu u apsolutnom iznosu u odnosu na prvi kvartal prethodnih godina. Jedino je smanjenje naplate zabilježeno u prvom kvartalu 2021, kao posljedica efekata pandemije u odnosu na višu baznu osnovicu iz prvog kvartala 2020. Primjetan je rastući trend u naplati neizravnih poreza u posljednja tri kvartala (drugo polugodište 2023. i prvi kvartal 2024), nakon opadajućeg trenda od trećeg kvartala 2022.

Nakon umjereno visokih stopa rasta u posljednja četiri mjeseca 2023. u siječnju i veljači 2024. ponovno su ostvarene visoke stope rasta bruto naplate PDV-a, oko 12%. Međutim, u ožujku je ostvaren pad bruto naplate PDV-a od -2,1%, što je kumulativnu stopu rasta u prva tri mjeseca smanjilo na 7%.

Analiza strukture bruto PDV-a u prva dva mjeseca 2024. ukazuje na zaključak da je snažan rast bruto naplate PDV-a rezultat rasta obje komponente, PDV-a na uvoz i domaćeg PDV-a. Međutim, u ožujku je zabilježen pad PDV-a na uvoz od -3,5%, a naplata domaćeg PDV-a je bila na razini naplate u ožujku 2023.

Ipak, lošija naplata PDV-a na uvoz u ožujku nije ugrozila pozitivne trendove u prva dva mjeseca, te je u prvom kvartalu 2024. ostvarena pozitivna stopa rasta PDV-a na uvoz od 4,7%. To je, ujedno, prvi kvartal sa pozitivnim rastom PDV-a na uvoz nakon tri kvartala negativnog rasta u 2023. S druge strane, naglo pogoršanje naplate domaćeg PDV-a u ožujku smanjilo je stopu rasta domaćeg PDV-a u prvom kvartalu na 10,3%, što je znatno niže od stopa rasta u prethodna četiri kvartala.

S obzirom da je za prva tri mjeseca kumulirano 24,6 mil KM neusklađenih prihoda, može se očekivati i veći rast domaćeg PDV-a u prvom kvartalu, jer se znatan dio neusklađenih prihoda redovito odnosi na uplate PDV-a. Treba napomenuti da, i pored lošijeg učinka u ožujku, stopa rasta domaćeg PDV-a u prvom kvartalu uveliko premašuje projekcije potrošnje. Da li se radi o usporavanju rasta cijena u zemlji, pokazat će kretanja naplate u narednim mjesecima, no, dalji rast domaćeg PDV-a po visokim stopama moguće je jedino rastom cijena roba u zemlji, bilo kao posljedica rasta cijena energenata i/ili ostalih dobara iz uvoza ili rastom cijena dobara koja imaju monopolistički položaj na tržištu BiH (npr. lokalna dobra kod kojih je neelastična potražnja).

U prva dva mjeseca 2024. isplate povrata PDV-a su bile znatno manje od isplata u istom razdoblju 2023., u siječnju manje za 15,9% u odnosu na siječanj 2023., a u veljači manje za 11,2% u odnosu na isti mjesec 2023. Radi se o nastavku pozitivnih trendova u pogledu isplata povrata koji traju od svibnja 2023. Smanjene isplate povrata su povezane sa padom uvoza i, pogotovo, sa padom izvoza BiH. U skladu sa rokovima iz Zakona o PDV-u u razdoblju siječanj - ožujak 2024. godine su realizirani povrati izvoznicima koji su prijavljeni na prijavama PDV-a iz razdoblja studeni 2023 – veljača 2024, te povrati uvoznicima iz prijava PDV-a iz razdoblja listopad 2023 – siječanj 2024. Trendovi u isplatama povrata koncem 2023. i početkom 2024. povezani su i sa dešavanjima u velikim kompanijama. Tako je obustava rada Arcelor Mittala, kao velikog izvoznika, imala za posljedicu manje isplaćene povrate PDV-a početkom 2024. S druge strane, u ožujku su isplate povrata PDV-a povećane za 2,9%, kao posljedica jednokratne isplate povrata PDV-a po osnovu obustave investicija u TE Tuzla

Blagi rast povrata PDV-a u ožujku nije u većoj mjeri pogoršao trendove u prva tri mjeseca 2024. U prvom kvartalu 2024. zabilježen je pad povrata PDV-a od 8%, što je najveći pad još od vremena pandemije u 2020. godini. U prvom kvartalu 2024. obveznicima je vraćeno 22,3 mil KM povrata manje nego u prvom kvartalu 2023., dok su povrati međunarodnim projektima bili manji za 20,9 mil KM.

U cjelini, kada se promatraju isplate povrata u apsolutnom iznosu u odnosu na godine prije pandemije i rata u Ukrajini, može se zaključiti da je u 2024. nastavljen trend jako visokih isplata iz 2022. i 2023. godine, kao

posljedice enormnog rasta cijena na svjetskom tržištu, koje se nužno reflektiraju na iznose zahtjeva za povrat PDV-a. Takav zaključak potvrđuju usporedbe uvoza i izvoza u razdoblju 2020-2023 sa baznom 2019. godinom, kao posljednjom godinom sa stabilnim ekonomskim trendovima. Rast cijena roba na svjetskom tržištu je povećao vrijednost uvoza i izvoza za više od 40 indeksnih bodova, što se onda reflektiralo i na visinu isplata povrata PDV-a.

Kao posljedica pozitivnog kumulativnog efekta - rasta bruto naplate i smanjenja povrata - mjesečne stope rasta neto PDV-a u siječnju i veljači 2024. su iznosile 25,8% i 22,2% respektivno . Međutim, u ožujku su zabilježeni suprotni trendovi, pad bruto naplate i povećanje povrata, a kao posljedica negativnog kumulativnog efekta zabilježen je pad neto naplate PDV-a od 4,3% . Lošija naplata neto PDV-a u ožujku ipak nije mogla ozbiljnije ugroziti visoku kumulativnu stopu rasta, tako je na razini prvog kvartala 2024. ostvaren rast od 13,8%, najviše od drugog kvartala 2022. Nakon usklađivanja neusklađenih prihoda može se očekivati i viša stopa rasta u prvom kvartalu 2024., jer se veći dio neusklađenih prihoda redovito odnosi na uplate PDV-a.

Tabela 3. Osnovni scenarij projekcija prihoda od neizravnih poreza (2024-2027), travanj 2024. g.

Vrsta prihoda (neto)	u mil KM					Projektirana stopa rasta			
	Izvršenje	Projekcija							
	2023	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
PDV	5.586,6	6.146,9	6.366,9	6.622,6	6.886,6	10,0%	3,6%	4,0%	4,0%
Trošarine	1.604,0	1.782,3	1.846,5	1.916,4	1.988,4	11,1%	3,6%	3,8%	3,8%
Carine	506,7	542,3	575,4	623,2	669,9	7,0%	6,1%	8,3%	7,5%
Putarina	677,7	725,9	746,2	768,6	792,4	7,1%	2,8%	3,0%	3,1%
Ostalo	59,5	54,9	54,9	54,9	54,9	-7,7%	0,0%	0,0%	0,0%
UKUPNO	8.434,5	9.252,3	9.589,9	9.985,6	10.392,2	9,7%	3,6%	4,1%	4,1%
Namjenska putarina *)	-423,5	-453,7	-466,4	-480,4	-495,2	7,1%	2,8%	3,0%	3,1%
SREDSTVA ZA RASPODJELU	8.011,0	8.798,6	9.123,5	9.505,3	9.897,0	9,8%	3,7%	4,2%	4,1%

Napomena:

*) Namjenska putarina je do 1.2.2018. iznosila 0,10 KM/litar derivata nafte, namijenjena u cijelosti za izgradnju autoputeva, a od 1.2.2018. 0,25 KM/litar derivata nafte, za izgradnju autoputeva (0,20 KM/litri) i izgradnju i rekonstrukciju ostalih puteva (0,05 KM/litri)

Projektirane stope rasta neto prihoda od neizravnih poreza za 2025., 2026. i 2027. godinu iznose 3,6%, 4,1% i 4,1%, respektivno. Projekcija prihoda u navedenom razdoblju zasnovana je na projektiranim relevantnim makroekonomskim pokazateljima, povijesnoj sezonskoj shemi naplate i projekcijama pojedinih kategorija prihoda za 2024. godinu.

Za razliku od projektiranog pada neizravnih poreza u BDP-a u razdoblju 2024-2027, projektirani udio prihoda od neizravnih poreza (OMA) u potrošnji (DEP) u navedenom razdoblju blago raste od 21,1% u 2024. do 21,3% u 2027. godini. Pad projektiranog udjela neizravnih poreza u BDP-u u razdoblju 2024-2027 kumulativni je rezultat blagog rasta neizravnih poreza u potrošnji te pada projektiranog udjela potrošnje u BDP-u.

Najveći generator godišnjeg apsolutnog rasta prihoda od neizravnih poreza u navedenom razdoblju je PDV, s obzirom na njegov značajan udio u prihodima, te planiranim stabilnim stopama rasta u skladu sa projektiranim stopama rasta potrošnje. Važan faktor ostvarenja projekcija u navedenom razdoblju predstavlja nepromijenjena politika trošarina na duhan i derivate nafte, te kontinuirana borba protiv crnog tržišta cigareta i duhana u BiH. U naredne tri godine očekuje se stabiliziranje političke situacije u svijetu i stabilizacija robnih burzi i cijena na svjetskom tržištu, oporavak i rast ekonomije, dohotka i potrošnje u skladu sa makroekonomskim projekcijama.

Osnovni scenario projekcija prihoda od neizravnih poreza u % BDP-a, travanj 2024. g.

Vrsta prihoda (neto)	u % BDP-a				
	Izvršenje	Projekcija			
	2023	2024	2025	2026	2027
PDV	11,4%	12,0%	11,8%	11,7%	11,5%
Trošarine	3,3%	3,5%	3,4%	3,4%	3,3%
Carine	1,0%	1,1%	1,1%	1,1%	1,1%
Putarina	1,4%	1,4%	1,4%	1,4%	1,3%
Ostalo	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
UKUPNO	17,2%	18,0%	17,8%	17,6%	17,4%
Namjenska putarina	-0,9%	-0,9%	-0,9%	-0,8%	-0,8%
SREDSTVA ZA RASPODJELU	16,3%	17,1%	16,9%	16,7%	16,6%

Izvor podataka za BDP: Projekcije DEP-a, ožujak 2024

VIII Prihodi proračuna Grada Ljubuškog

U DOP-u za razdoblje 2025.-2027. Grad Ljubuški je napravio projekcije u pogledu prihoda i primitaka. Zakon o uplatama na jedinstveni račun i raspodjeli prihoda („Službeni glasnik BiH“ broj: 55/04, 34/07, 49/09 i 91/17) se osigurava prikupljanje indirektnih poreza, ostalih prihoda i taksi, kao i suradnja između Uprave za indirektno-neizravno oporezivanje BiH (UINO), države, entiteta, i Distrikta u pogledu doznačavanja i raspodjele prikupljenih prihoda. Pravilnikom o prikupljanju, usporedbi, raspodjeli prihoda i izvještavanju („Službeni glasnik BiH“, broj: 5/05) je propisano da se svi prihodi na temelju indirektnih poreza, koje naplati Uprava za indirektno-neizravno oporezivanje BiH, uplaćuju se na Jedinstven račun. UINO omogućava da stanje na jedinstvenom računu sadrži minimum potreban da joj omogući da izmiri sve svoje obaveze koje se odnose na indirektno poreze koje naplaćuje (račun rezervi), te da se raspodjela preostalog prikupljenog prihoda prema državnom proračunu i proračunu Federacije, Republike Srpske i Distrikta vrše redovno u skladu sa sljedećim;

- Da se iznos koji se prenosi državnom proračunu zasniva na iznosu u državnom proračunu za tekuću godinu.
- Da se dio preostalog iznosa koji se prenosi Federaciji, Republici Srpskoj, i Distriktu utvrđuje na temelju njihovog udjela u krajnjoj potrošnji prikazanoj u prijavama poreza na dodanu vrijednost.
- Isti se utvrđuje kao odnos suma krajnje potrošnje prikazane u prijavama poreza na dodanu vrijednost za robu i usluge na teritoriji danog korisnika prihoda i suma krajnje potrošnje prikazana u prijavama poreza na dodanu vrijednost na teritoriji Bosne i Hercegovine, koje su unesene u evidenciju Uprave za isto razdoblje.
- Da se iznos koji je potreban za financiranje obaveza unutarnjeg duga oduzme od udjela Federacije i Republike Srpske, te da se izravno uplaćuje u državni proračun.

Zakonom o pripadnosti javnih prihoda Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine FBiH", broj: 22/06, 43/08, 22/09, 35/14 i 94/15) propisan je način raspodjele javnih prihoda Federacije Bosne i Hercegovine prema nižim razinama. Pojedinačno sudjelovanje jedinica lokalne samouprave u raspodjeli prihoda koji pripadaju Federaciji BiH vrši se na temelju formule koja se zasniva na sljedećim omjerima:

- 68% na temelju broja stanovnika u jedinici lokalne samouprave;
- 5% na temelju površine jedinice lokalne samouprave
- 20% na temelju broja učenika u osnovnom obrazovanju
- 7% na temelju razvijenosti općina, definiranog kroz indeks razvijenosti.

Indeks razvijenosti općina predstavlja odnos prihoda od poreza na promet i poreza na dohodak sa prosječnim federalnim prihodom od tih poreza po stanovniku. Koeficijenti u formuli se primjenjuju na broj stanovnika;

- a) Općine sa manje od 20% od prosjeka Federacije imaju koeficijent od 1,8.
- b) Općine sa manje od 40% od prosjeka Federacije imaju koeficijent od 1,5.

- c) Općine sa manje od 60% od prosjeka Federacije imaju koeficijent od 1,4.
- d) Općine sa manje od 80% od prosjeka Federacije imaju koeficijent od 1,2.

Prihodi na temelju poreza na dohodak u skladu sa postojećim zakonskim rješenjima dijeli se na županije i općine županija.

Prihodi i primici u proračunu Grada Ljubuškog

Grad Ljubuški je za razdoblje 2025-2027. godina predvidio prihode i primitke.

Sumirani pregled prihoda i primitaka

Ekonom. kod	Opis	Izvršenje	Plan	PROJEKCIJA		
				2023	2024	2025
591111	Pren. višak prihoda	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
700000	Prihodi	19.142.583,60	18.580.000,00	19.509.000,00	20.484.450,00	21.508.672,50
710000	Porezni Prihodi	8.391.120,78	8.572.000,00	9.000.600,00	9.450.630,00	9.923.161,50
720000	Neporezni prihodi	4.562.822,52	4.163.000,00	4.371.150,00	4.589.707,50	4.819.192,88
730000	Tekući transferi	6.188.640,30	5.845.000,00	6.137.250,00	6.444.112,50	6.766.318,12
810000	Primici	1.393.325,20	950.000,00	997.500,00	1.047.375,00	1.099.743,75
Ukupno		20.535.908,80	19.530.000,00	20.506.500,00	21.531.825,00	22.608.416,25

U sljedećoj tabeli je prikazano izvršenje proračuna za 2023. godinu u dijelu poreznih prihoda po vrstama sa planom proračuna za 2024. godinu te projekcijama za 2025.-2027. godinu.

Sumarni pregled poreznih prihoda

Ekonom.k od	Opis	Izvršenje	Plan	PROJEKCIJA		
				2023	2024	2025
710000	Porezni prihodi	8.391.120,78	8.572.000,00	9.000.600,00	9.450.630,00	9.923.161,50
711000	Porez na dobit pojedinaca i poduzeća	1.088,60	500,00	525,00	551,25	578,81
713000	Porez na plaću	299,33	0,00	0,00	0,00	0,00
714100	Porez na imovinu	724.429,65	730.000,00	766.500,00	804.825,00	845.066,25
715000	Domaći porezi i dobra	62,63	0,00	0,00	0,00	0,00
716000	Porez na dohodak	3.310.247,58	3.350.000,00	3.517.500,00	3.693.375,00	3.878.043,75
717000	Porezi od neizravnih poreza	4.350.888,70	4.490.000,00	4.714.500,00	4.950.225,00	5.197.736,25
719000	Ostali porezi	4.104,29	1.500,00	1.575,00	1.653,75	1.736,44

U Dokumentu okvirnog proračuna za razdoblje 2025.-2027.godina Grad Ljubuški je napravio projekciju u pogledu neporeznih prihoda, a koje su prikazane analitički u tabeli:

Sumarni pregled neporeznih prihoda

Ekonom.kod	Opis	Izvršenje	Plan	PROJEKCIJA		
				2023	2024	2025
720000	Neporezni prihodi	4.562.822,52	4.163.000,00	4.371.150,00	4.589.707,50	4.819.192,89
721100	Prihodi od nefinancijskih javnih poduzeća	1.266.694,66	1.255.000,00	1.317.750,00	1.383.637,50	1.452.819,38
722100	Administrativne takse	194.023,24	180.000,00	189.000,00	198.450,00	208.372,50
722300	Komunalne takse	954.092,35	870.000,00	913.500,00	959.175,00	1.007.133,75
722400	Ostale proračunske naknade	1.544.313,65	1.270.000,00	1.333.500,00	1.400.175,00	1.470.183,75
722500	Naknade i takse po Federalnom zakonu	515.949,82	514.000,00	539.700,00	566.685,00	595.019,25
722600	Prihodi od pružanja javnih usluga	48.780,66	39.000,00	40.950,00	42.997,50	45.147,38
722700	Neplanirane uplate-prihodi	28.483,00	25.000,00	26.250,00	27.562,50	28.940,63
723000	Novčane kazne	10.485,14	10.000,00	10.500,00	11.025,00	11.576,25

Sumarni pregled tekućih transfera i kapitalnih primitaka

Ekono m.kod	Opis	Izvršenje	Plan	PROJEKCIJA		
				2023	2024	2025
730000	Tekući transferi	6.188.640,30	5.845.000,00	6.137.000,00	6.444.112,50	6.766.318,12
780000	Kapitalni primici	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
810000	Kapitalni primici	1.393.325,20	950.000,00	997.500,00	1.047.375,00	1.099.743,75
811000	Primici od prodaje stalnih sredstava	1.393.325,20	950.000,00	997.500,00	1.047.375,00	1.099.743,75
814300	Primici od domaćeg zaduživanja	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

IX Rashodi proračuna Grada Ljubuškog

Poglavlje je orijentirano na analizu troškova plaća, izdataka za materijal i usluge, tekuće transfere i kapitalne izdatke.

Rashodi i izdaci Grada Ljubuškog za trogodišnje razdoblje planirani su za obavljanje osnovne djelatnosti u skladu sa zakonskim nadležnostima, kao i rashodi namijenjeni za ciljeve i projekte svih proračunskih korisnika.

Pregled rashoda

Ekonom. kod	Opis	Izvršenje	Plan	PROJEKCIJA		
				2023	2024	2025
600000	Rashodi	20.118.547,36	18.917.000,00	19.862.850,00	20.855.992,50	21.898.792,13
600001	Pričuva	0	100.000,00	105.000,00	110.250,00	115.762,50
610000	Tekući izdaci	20.118.547,36	18.817.000,00	19.757.850,00	20.745.742,50	21.783.029,63
611000	Plaće i naknade zaposl.	3.530.250,05	3.718.000,00	3.903.900,00	4.099.095,00	4.304.049,75
612000	Dopr.pos. i ostali doprino	299.866,17	337.500,00	354.375,00	372.093,75	390.698,44
613000	Izdaci za materijal i usluge	5.669.395,28	4.625.500,00	4.856.775,00	5.099.613,75	5.354.594,44
614000	Tekući transferi	8.890.059,03	7.925.000,00	8.321.250,00	8.737.312,50	9.174.178,13
615000	Kapitalni transferi	1.723.096,58	2.210.000,00	2.320.500,00	2.436.525,00	2.558.351,25
616000	Izdaci za kamate	5.880,25	1.000,00	1.050,00	1.102,50	1.157,63
800000	Kapitalni izdaci	392.881,37	613.000,00	643.650,00	675.832,50	709.624,12

821000	Izdaci za nabavu stalnih sredstava	133.357,89	501.000,00	526.050,00	552.352,50	579.970,12
823000	Otplata dugova	259.523,48	112.000,00	117.600,00	123.480,00	129.654,00
Ukupno		20.511.428,73	19.530.000,00	20.506.500,00	21.531.825,00	22.608.416,25

Broj: 02-02-1848/24

Ljubuški:14.06.2024. godine

GRADONAČELNIK

Vedran Markotić v.r.